

मयूर स्कूल, अजमेर
संस्कृतम्/कक्षा-सप्तमी/वार्षिक परीक्षा /शनिवासरः/मार्च 7, 2009
अवधि:- होराद्वयम् (दो घण्टे)

जे.डी.वी.-135
पूर्णांक:- 100

सप्तमी अ स - डीडीपी
सप्तमी ब - जे.डी.वी.
सप्तमी द - पी.आर.वी.

- प्र.1 निम्नलिखितानां गद्यांश-पद्यांशानां सप्रसंगं हिन्दीअनुवादं कुरुत - (20)
- (क) श्रेष्ठं जनं गुरुं चापि मातरं पितरं तथा ।
मनसा कर्मणा वाचा सेवेत सततं सदा ।।
- (ख) यस्मिन् देशे य आचारः पारम्पर्यक्रमागतः ।
वर्णानां सान्तरालानां स सदाचार उच्यते ।।
- (ग) कालक्रमेण रमायाः पिता विपन्नः सञ्जातः । तस्याः पितरौ
ज्येष्ठ भगिनी च दुर्भिक्षपीडिताः । तदनन्तरं रमा स्व-ज्येष्ठभ्रात्रा
सह पद्भ्यां समग्रे भारते भ्रमणं कुर्वती कोलकतां प्राप्ता । तत्र
सा ब्रह्मसमाजेन प्रभाविता वेदाध्ययनम् अकरोत् ।
- (घ) तुन्दिलः - (तुन्दस्य उपरि हस्तं आवर्त्तयन्) तुन्दिलोऽहं भोः । ममापि इदं काव्यं श्रूयताम्, जीवने
धार्यतां च -
परान्नं प्राप्य दुर्बुद्धे! मा शरीरे दयां कुरु ।
परान्नं दुर्लभं लोके शरीराणि पुनः पुनः ।।
- प्र.2 (क) अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते पूर्णवाक्येन लिखत - (5x1=5)
- (i) दशमः ग्रहः कः?
(ii) रमाबाई केन सह विवाहम् अकरोत्?
(iii) केन सह कलहं कृत्वा नरः सुखी न भवेत्?
(iv) किं ब्रूयात्?
(v) तुन्दिलः कस्य उपरिहस्तम् आवर्त्तयति?
- (क) अधोलिखितप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते पूर्णवाक्येन लिखत - (2x2=4)
- (i) कस्मिन् विषये रमाबाई महोदयायाः योगदानमस्ति?
(ii) केन रचना द्वयेन रमाबाई प्रशंसिता वर्तते?
- प्र.3 (क) पदमेलनं कुरुत - (6x½=3)
उच्चैः	वैद्यम्
पण्डिता	मुक्तिमिशन
सनातन	वैज्ञानिकाः
आधुनिकाः	धर्मः
पुणेनगरे	रमाबाई
आधुनिकं	नीचैः
- (ख) रेखांकित पदानि आधृत्य प्रश्न निर्माणं कुरुत - (3x1=3)
- (1) प्रथमं ईश्वरं स्मरेत् ।
(2) सर्वदा व्यवहारे ऋजुता विधेया ।
(3) पितरं कर्मणा सेवेत ।
- (ग) अशुद्ध रेखांकितक्रियापदानि शुद्धं कृत्वा पुनः लिखत - (3x1=3)

- (1) अहं प्रभुम् अभजत् । (2) ते अत्र आगच्छसि । (3) वयं तत्र गमिष्यावः ।
- (घ) उचित पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत – (6x½=3)
- (1) छात्राः आचार्यस्य आज्ञां । (पालयन्तु, पालयतु)
- (2) यूयं सत्यं । (वदत, वदसि)
- (3) सं कूपस्य जलं । (पिबति, पिब)
- (4) ते लेखं । (लिखन्ति, पठसि)
- (5) युवां प्रातः ईश्वरं । (भजतम्, भजत)
- (6) त्वं मन्दिरे पूजायै । (गच्छत, गच्छ)
- प्र.4 (क) निम्नलिखिताः संख्याः संस्कृतभाषायां शब्देषु लिखत – (4x1=4)
- 5, 45, 15, 25
- (ख) निम्नलिखितान् शब्दान् संख्यायां (अंकेषु) लिखत – (3x1=3)
- नवदश, सप्तविंशतिः, पञ्चाशत्
- (ग) नीचैः उदाहरणं दृष्ट्वा अन्यप्रश्नान् कुरुत – (2x1=2)
- उदा – 11 + 11 = (द्वाविंशतिः)
- (1) 22 + 13 = ।
- (2) 20 + 20 = ।
- प्र.5 (क) रिक्त स्थानानि पूरयत – (6x½=3)
- रक्षति
अवसत् अवसन्
..... क्रीडताम्
..... गमिष्यावः गमिष्यामः
- (ख) शब्दरूपैः रिक्तस्थानानि पूरयत – (6x½=3)
- लतायाः
रामस्य रामाणाम्
..... कविभ्याम् कविभ्यः
..... ! ! हे गुरवः!
- (ग) अधोलिखितानां पदानां विभक्ति वचनं च लिखत – (2x1=2)
- वेदानाम्, कविः
- (घ) धातुरूपाणि लिखत – (3)
- वस् – लृट्लकारे – उत्तमपुरुषे
गम् – लृट्लकारे – मध्यमपुरुषे
- (ङ) शब्दरूपाणि लिखत – (3)
- फल – द्वितीयाविभक्तिः
गुरु – पञ्चमीविभक्तिः
- प्र.6 (क) उचित पदानि चित्वा रिक्तरस्थानानि पूरयत – (6x½=3)
- पंचमः, अलं, प्लूटोग्रहं, रमाबाई, पिता, अमेरिकादेशम्
- (i) इंग्लेण्डदेशात् रमाबाई अगच्छत् ।
- (ii) तस्याः अनन्तशास्त्री डोंगरे माता च आस्ताम् ।
- (iii) आधुनिकाः वैज्ञानिकाः न स्वीकृवन्ति ।
- (iv) कोलाहलेन ।

- (v) 'पण्डिता रमाबाई' पाठः अस्ति ।
 (ख) अपूर्णं श्लोकं पूर्णं कृत्वा हिन्दी अनुवादं कुरुत – (5)
 सर्वदा स्यात् सत्यता ।
 मृदुता कौटिल्यं कदाचन ।
- (ग) अशुद्ध-पदं चित्वा रिक्तस्थाने लिखत – (4)
 यच्छन्ति, पृच्छन्ति, धावन्ति, गमन्ति ।
 अलिखत्, अलिखताम्, अलिखन्, अलिखन्ति ।
 नमतु, नमाताम्, नमन्तु, नमसी ।
 साधुः, तरुः, पशुः, गुरुः ।
- प्र.7 संस्कृत-भाषायाम् अनुवादं कुरुत – (11)
 (क) वह कहाँ गया था ।
 (ख) बालिकाएँ मैदान में खेलेंगी ।
 (ग) पाठशाला में लड़कियाँ पढ़ती हैं ।
 (घ) मैंने पत्र लिखा ।
 (ङ) रावण ने सीता को आश्रम से चुराया ।
 (च) साधु वन में रहते हैं ।
 (छ) तुम दोनों पुस्तक पढ़ो ।
- प्र.8 गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत –
 अस्माकं विद्यालयस्य नाम मयूरः विद्यालयः अस्ति । विद्यालयस्य प्राचार्यः श्रीमान् नीरजः महोदयः । विद्यालये प्रायः द्विसहस्रत्राणि (2000) छात्र-छात्राः च पठन्ति । अत्र एकं विशालं क्रीडाक्षेत्रम् अस्ति । तत्र वयं खेलामः । विद्यालये विशालः पुस्तकालयः एवं दीर्घा संगणक-प्रयोगशाला अपि स्तः । अत्र वयं संस्कृत-हिन्दी आदि विषयान् पठामः । विद्यालयस्य आदर्शवाक्यं तमसो मा ज्योतिर्गमय, एवं आदर्श-चिह्नं राष्ट्रिय पक्षी मयूरः स्तः । अत्र सर्वे छात्राः गुरुजनानाम् आदरं कुर्वन्ति । गुरुजनाः अपि छात्रेभ्यः स्नेहेन पाठयन्ति, अस्माकं विद्यालयः अतीव प्रियः सुन्दरः च ।
- (क) उपर्युक्त गद्यांशं पठित्वा हिन्दी अनुवादं कुरुत । (5)
 (ख) प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत – (3x1=3)
 (i) सर्वे छात्राः गुरुजनानां किं कुर्वन्ति ?
 (ii) विद्यालयस्य आदर्शवाक्यं किम् अस्ति?
 (iii) विद्यालयस्य प्राचार्यः कः?
 (ग) रिक्तस्थानानि पूरयत – (2x1=2)
 (i) अत्र वयं विषयान् पठामः ।
 (ii) गुरुजनाः अपि पाठयन्ति ।
- प्र.9 चित्रं दृष्ट्वा मंजुषातः पदानि च प्रयुज्य त्रीणि (3) वाक्यानि रचयत – (3)
 खगाः, सूर्यः, बालाः, गगने, प्रातःकाले, कन्दुकेन, उड्डीयन्ते, उदेति, क्रीडन्ति, पुष्पेषु भ्रमराः गुंजन्ति ।

